

Ülevaade 2009. a põhikooli saksa keele lõpueksamist

1. PÕHIKOOLI LÕPUEKSAMI EESMÄRGID JA PÕHIANDMED

Põhikooli võõrkeele lõpueksami eesmärgid lähtuvad haridusministri 16. novembri 2006. a määruses nr 40 „Õpitulemuste välishindamise põhimõtted, riigieksamitööde, põhikooli lõpueksamitööde ja üleriigiliste tasemetööde koostamise, hindamise ja tulemuste analüüsi alused“ sätestatud õpitulemuste välishindamise süsteemi eesmärkidest ning põhikooli lõpueksamile esitatavatest nõuetest:

- 1) hinnata põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust kooliastme lõpus;
- 2) anda koolile ning õpetajatele võimalus hinnata oma õpilaste õpitulemusi üleriigilisel taustal;
- 3) suunata põhikooli lõpueksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 4) siduda järjestikuseid haridusastmeid ja -tasemeid;
- 5) anda välishindamise tulemuste põhjal tagasisidet kõigile asjast huvitatud osapooltele ning võimaldada kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õppekirjanduses, õpetajate täienduskoolituses, võimaldada suunata vastavat arendustööd.

Põhikooli lõpueksamitöö eesmärk on kontrollida võõrkeele alaseid pädevusi Euroopa Nõukogu keeleoskustaseme B1 ligilähedasel tasemel nelja osaoskuse (kirjutamine, kuulamine, lugemine ja rääkimine) ning keelepädevuse mõõtmise kaudu.

Kõigil eksamiosadel on võrdne kaal: maksimaalne punktide arv iga osa eest on 15, seega on eksamil maksimaalselt võimalik saada 75 punkti (vt tabel 1).

Tabel 1. 2009. aasta saksa keele põhikooli lõpueksami osad

	Ülesannete arv	Küsimuste arv	Maksimaalne punktisumma	Aeg (min)
Kuulamine	2	5 + 10 = 15	15	ca 15
Lugemine	2	8 + 7 = 15	15	35
Keele struktuur	3	8 + 14 + 8 = 30	15	20
Kirjutamine	2	2 ülesannet	15	40
Rääkimine	2	2 ülesannet	15	15

Põhikooli saksa keele lõpueksamitöö koosneb kahest osast: kirjalikust ja suulisest. Eksami kirjalik osa koosneb kuulis-, lugemis-, keelestruktuuri- ja kirjutamisosast. Suuline osa koosneb monoloogina esitatud pildikirjeldusest, suunatud vestlusest õpilase ning intervjuueerija vahel pildist lähtuval teemal ning situatiivsest kahekõnests ehk rollimängust. Objektivselt hinnatavad kuulis- ja lugemisosa koosnesid 2009. a lõpueksamitöös kumbki 15 üksikküsimusest (iga küsimuse kaal 1 punkt), keelestruktuuriosa 30 üksikküsimusest (iga küsimuse kaal 0,5 punkti). Kirjaliku ja suulise väljendusoskuse hindamisel kasutati vastavaid hindamisskaalasid (vt Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse (edaspidi *Eksamikeskus*) koduleht www.ekk.edu.ee).

2. EKSAMIL OSALEJATE PÕHIANDMED JA EKSAMI TULEMUSED

Käesoleva analüüsi aluseks on Eksamikeskusele laekunud 146 õpilase tööd 36-st koolist. Võrreldes neid arve eelmiste aastatega, võib täheldada jätkuvat saksa keeleksamivalikute arvu langust. See on viimaste aastate püsiv ja murettekitav tendents, sest saksa keelt õpitakse Eesti üldhariduskoolides järjest vähem, seda eriti A-, aga viimasel ajal ka B-keelena. Sageli ei võimalda saksa keelt teise võõrkeelena õppimine jõuda põhikooli lõpuks hea eksamisoorituse jaoks vajaliku keeleoskuseni (eksaminõuete orienteeritus keeleoskustasemele B1) ning lõpueksamil otsustavad oma keeleoskust

testida eelkõige süvendatud saksa keele õppega koolide lõpetajad (2009.a 103 õpilast, s.o 70,6% kogu valimist) ning tavaprogrammi alusel keelt õpetavatest koolidest vaid üksikud õpilased.

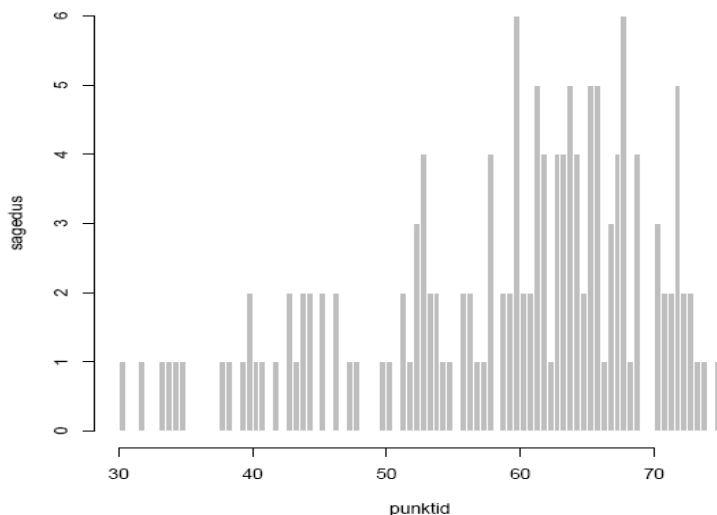
Siiski on hea meel tõdeda, et kokku valisid 2009. a saksa keele põhikooli lõpueksami 36 kooli õpilased üle kogu Eesti. Kahjuks neist vaid 2 koolis (1,4%) oli eksaminande rohkem kui 10 ning kokku 30 kooli (20,6%) olid eksamil esindatud vaid 1-2 eksamivalikuga.

117 (80,1%) eksaminandi olid saksa keelt eelnevalt õppinud A-keelena, 29 õpilast (19,9%) B-keelena.

Tabel 2. Põhikooli saksa keele lõpueksami üldstatistika aastatel 2006-2009

Aasta	Eksaminandide arv	Kõrgeim tulemus	Madalaim tulemus	Keskmine tulemus	Keskmine sooritus%	Keskmine hinne
2006	287	75 (100%)	38 (50,7%)	63,8	85 %	4,3
2007	223	75 (100%)	16 (21,3%)	61,9	82,5 %	4,19
2008	195	75 (100%)	22 (29%)	58,8	78,4 %	3,99
2009	146	75 (100%)	30 (40%)	59,0	78,7 %	4,0

Graafik 1. 2009. a saksa keele lõpueksami tulemuste jaotuskõver

Kõrge keskmine sooritusprotsent 78,7 annab tunnistust, et eksam oli antud valimile igati jõukohane. Seda toetab ka aastahinnete ja lõpueksami töö hinnete keskmiste võrdlus. Valimisse kuulunud õpilaste aastahinnete keskmine oli 4,11 palli (noormeestel ja neidudel vastavalt 3,87 ja 4,25). Lõpueksami töö keskmine oli 4,0 ehk praktiliselt sama (noormeestel ja neidudel vastavalt 3,89 ja 4,07). Kindlasti on kõrge keskmine tingitud asjaolust, et tegu on valikeksamiga, mille valivad head keeleoskajad.

Võrreldes 2008. a lõpueksami keskmist sooritust 2009. a eksami tulemusega on keskmine jäänud praktiliselt samaks (erinevus vaid 0,3%). Minimaalne tulemus 2009. a lõpueksamil oli 30 punkti (1 eksaminand), maksimaalne saavutatud punktide arv oli 75 punkti. Kokku 81-e eksaminandi (55,5%) tulemus jäi vahemikku 60-75 punkti.

34 eksaminandi (23,3%) sooritasid lõpueksamitöö hindele „5”, 80 eksaminandi (54,8%) hindele „4”, 30 eksaminandi (20,55%) hindele „3” ja 2 eksaminandi (1,4%) hindele „2”. Aastahinnete statistika põhjal õppis hindele „5” 46 õpilast (31,5%), hindele „4” 70 õpilast (47,95%) ja hindele „3” 30 õpilast (20,55%).

21 viielist ja 13 neljalist õpilast tegid lõpueksami hindele „5”. 24 viielist, 39 neljalist ja 17 kolmelist said lõpueksamitöö hindeks „4”. 1 viieline, 17 neljalist ja 12 kolmelist said lõpueksamitöö hindeks „3”, üks

neljaline ja 1kolmeline sooritasid lõpueksami hindede „2“. Nendest andmetest võib järeldada, et nelja- viielisi õpilasi kiputakse mõnevõrra üle hindama ning kolmelisi alla.

Tabel 3. 2009. a saksa keele lõpueksami tulemused kooli asukoha järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Maakonnakeskus	11	7.53	41.82	51.86	61.91	69.15	34	60	73	14.95
Suurlinn	121	82.88	57.87	59.64	61.41	79.52	30	62	75	9.82
Teeninduspiirkonnata koolid	2	1.37	35.30	60.00	155.30	80.00	52	60	68	10.61
Valla- ja väikelinnakoolid	11	7.53	50.21	58.45	66.70	77.94	34	64	72	12.28
Õhtukoolid	1	0.68		65.00		86.67	65	65	65	
Kokku	146	100.00	57.28	59.01	60.73	78.68	30	62	75	10.53

Analüüsid andmeid kooli asukohatüübi järgi näeme, et saksa keele eksamit valisid õpilased eksamiaineks kõikjal Eestis, kuid ülekaalukalt enim oli eksaminande suurlinnakoolidest (82,9%), järgnesid võrdse õpilaste arvuga valla- ja väikelinnakoolid ning maakonnakeskuste koolid (7,5%). Kõige vähem oli eksaminande teeninduspiirkonnata koolidest (1,8%) ja õhtukoolidest (0,7%). Seega võib öelda, et statistilistes andmetes jäävad domineerivaks faktoriks suurlinnakoolide õpilaste tulemused. Keskmised tulemused kooli asukohatüübi järgi ulatusid 69,5%st 86,7%ni, kuid keskmiste tulemuste usaldusvahemike põhjal võib öelda, et erinevused ei ole statistiliselt olulised, mis tähendab, et keskmisi tulemusi kooli asukoht ei mõjuta.

Tabel 4. 2009. a saksa keele lõpueksami tulemused kooli tüübi järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Gümnaasium, mille juures on põhikooli klasse	1	0.69		33.50		44.67	34	34	34	
Põhikool	4	2.76	27.33	52.12	76.92	69.50	34	51	72	15.58
Põhikool ja gümnaasium, mis tegutsevad ühe asutusena	140	96.55	57.64	59.34	61.05	79.12	30	62	75	10.20
Kokku	146	100.00	57.28	59.01	60.73	78.68	30	62	75	10.53

Analüüsid andmeid koolitüübi järgi näeme, et 96,55% eksaminandidest olid gümnaasiumides põhikooli lõpetajad ja vaid 2,8% põhikoolides selle kooliastme lõpetajad. Esitatud tulemused ei ole osalenute arvu väga suure kõikumise tõttu võrreldavad. Gümnaasiumides saavutatud keskmine tulemus on parem kui põhikoolides saavutatud, kuid keskmiste erinevus ei ole statistiliselt oluline (vt keskmiste tulemuste usaldusvahemikku).

Tabel 5. 2009. a saksa keele lõpueksami tulemused kooli õppekeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Eesti	133	91.10	56.98	58.84	60.70	78.46	30	62	75	10.86
Mitme	2	1.37	-1.46	65.25	131.96	87.00	60	65	70	7.42
Määramata	1	0.68		65.00		86.67	65	65	65	

Vene	10	6.85	54.89	59.35	63.81	79.13	46	60	68	6.23
Kokku	146	100.00	57.28	59.01	60.73	78.68	30	62	75	10.53

Alates 2007.a on vene õppekeele koolide õpilastel võimalik valida lõpueksamiks saksa keele eksam. 2009.a kasutas seda võimalust vaid 10 õpilast (6,85%). Ka neid näitajaid analüüsid on probleemiks erineva õppekeele koolidest osalenute väga erinev arv, mistõttu on tulemused halvasti võrreldavad. Siiski näitasid erinevalt 2008. aastast (statistiliselt oluline keskmiste erinevus eesti õppekeele koolide kasuks 21%) eksaminandid vene õppekeele koolidest sel eksamiaastal sama häid tulemusi kui eesti õppekeele koolide õpilased (keskmiste erinevus, mis ei ole küll statistiliselt oluline, 0,7% vene õppekeele koolide kasuks).

Tabel 6. 2009. a saksa keele lõpueksami tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	54	36.99	53.60	56.59	59.58	75.46	30	58	74	10.95
Tüdruk	92	63.01	58.34	60.42	62.51	80.57	32	63	75	10.07
Kokku	146	100.00	57.28	59.01	60.73	78.68	30	62	75	10.53

Põhikooli lõpueksami sooritanutest oli noormehi 54 (37%) ja neide 92 (63%). Kuigi noormeeste keskmine tulemus oli neidude keskmisest tulemusest 5,1% võrra madalam, on nende keskmiste usaldusvahemikel osaline kattuvus, mis tähendab, et keskmiste erinevus ei ole statistiliselt oluline. Olulisi erinevusi ei ole ka miinimum- või maksimumtulemuste puhul.

Tabel 7. 2009. a saksa keele lõpueksami tulemused A või B võõrkeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
A	117	80.14	57.23	59.13	61.04	78.84	30	62	75	10.40
B	29	19.86	54.22	58.50	62.78	78.00	34	62	74	11.25
Kokku	146	100.00	57.28	59.01	60.73	78.68	30	62	75	10.53

117 (80,1%) saksa keele lõpueksami valinud eksaminandi oli saksa keelt eelnevalt õppinud A-keelena ning vaid 29 (19,9%) eksaminandi B-keelena. Analüüsid mõlema grupi eksamitulemusi, võib väita, et antud valimi puhul ei eristu keskmised tulemused üksteisest, kõikides vaid 0,84% ulatuses saksa keelt esimese võõrkeelena õppinute kasuks. Keskmiste erinevus ei ole samas statistiliselt oluline. Võib eeldada, et eksamil osales B-keelena õppinute tugevam kontingent, kuid nende väga hea sooritus näitab, et kõrge õpimotivatsiooni ja tugeva tahte korral on põhikooli lõpus hea keeleoskuseni jõudmine võimalik ka saksa keelt teise keelena õppides.

3. ÜLEVAADE OSAOSKUSTE TULEMUSTEST

Erinevate osaoskuste keskmiste tulemuste võrdlus näitab (vt tabel 8), et 2009. a lõpueksamil said eksaminandid kõige paremini hakkama kuulamis- ja keelestruktuuriosa ülesannetega (keskmised tulemused vastavalt 80,6% ja 80 %). Veidi madalam, kuid siiski väga hea oli sooritus ka rääkimis- ning lugemisosas (keskmised tulemused vastavalt 79,2% ja 78,2%). Ootuspäraselt valmistab igal aastal enim probleeme kirjutamisosa, mis võrreldes teiste kirjalikeksamiosadega, kus kasutusel palju kinniseid ülesandeid, eeldab eksaminandilt vaba tekstiloomet, sõnavara-, grammatika- ning õigekirjateadmisi, mõningal määral juba ka registri tundmist. See on ka loomulik, kui võrdlust teha just kirjutamisoskuse areneb teiste osaoskustega võrreldes pisut aeglasemalt. Punkte kaotatakse lõpueksamil eelkõige puuduliku grammatika, ebapiisava sõnavara või juhendi ebatäpsuse pärast (sisuaspekt). Siiski on keskmise tulemuse 75,3% puhul tegu igati korraliku sooritusega.

Tabel 8. 2009. a saksa keele lõpueksami põhinäitajad osaoskuste lõikes

	Kuulamine	Lugemine	Keele struktuur	Kirjutamine	Rääkimine
Keskmine tulemus	12,1	11,7	12	11,3	11,9
Keskmine sooritus %	80,6 %	78,2 %	80,0 %	75,3 %	79,2 %
Miinumum	6	1	6	2	5
Mediaan	13	13	12	12	12
Maksimum	15	15	15	15	15
Standardhälve	2,5	3,18	2,23	2,74	2,72

Võrreldes 2009. a tulemusi eelmise eksamiaastaga, siis paranesid need nii kuulamisosa (4 % võrra) kui ka lugemisosa puhul (1,8 % võrra). Pea samaks jäid tulemused keelestruktuuriosa (0,7% 2009. a kasuks) ja kirjutamisosa (vaid 0,15% 2009. a kasuks) puhul. Üllatavalt langes pisut suulise eksamiosa tulemus (4,2% võrra), kuid kuna erinevus on väike ning eksami suulist osa ei salvestata, ei ole siinkohal võimalik teha mingeid järeldusi ei eksaminandide rääkimisoscuse taseme erinevuse kui ka võimaliku hindamise erinevuse kohta.

Tabel 9. 2009.aasta saksa keele lõpueksami osaoskuste keskmised tulemused soo järgi

	Kuulamine	Lugemine	Keele struktuur	Kirjutamine	Rääkimine
Poisid	12,07 (80 %)	11,57 (77,16 %)	11,62 (77,47 %)	10,44 (69,57 %)	10,89 (72,59 %)
Tüdrukud	12,11 (81 %)	11,83 (78,84 %)	12,22 (81,49 %)	11,81 (78,73 %)	12,46 (83,04 %)

Tabelist 9 nähtub, et neid on kõikides osaoskustes näidanud 2009. a lõpueksamil pisut kõrgemaid tulemusi. Siiski saab statistiliste andmete põhjal väita, et keskmiste erinevus on statistiliselt oluline vaid produktiivsete eksamiosade - kirjutamis- ja rääkimisosa - puhul, kus neidude tulemused on noormeeste tulemustest kõrgemad vastavalt 1,08 punkti (9,16%) ja 1,25 punkti (10,45%).

Tabel 10. 2009.aasta saksa keele lõpueksami osaoskuste keskmised tulemused kooli õppekeele järgi

	Kuulamine	Lugemine	Keele struktuur	Kirjutamine	Rääkimine
Eesti	12,21 (81,4 %)	11,74 (78,3 %)	11,97 (79,82 %)	11,16 (74,41 %)	11,75 (78,35 %)
Mitme	15,0 (100 %)	12,5 (83,33 %)	13,5 (90,0 %)	11,25 (75,0 %)	13,0 (86,67 %)
Vene	9,8 (65,33 %)	11,2 (74,67 %)	11,8 (78,67 %)	13,25 (88,33 %)	13,30 (88,67 %)

Analüüsidest osaoskuste tulemusi eksaminandide kooli õppekeele järgi võib täheldada, et lugemis- ja keelestruktuuriosa puhul olid eesti õppekeelega koolide eksaminandide tulemused küll pisut kõrgemad (vastavalt 0,54 punkti, s.o 3,63% ja 0,17 punkti, s.o 1,15%), kuid keskmiste erinevus ei ole statistiliselt oluline. Kuulamisosa puhul näitasid kõrgemaid tulemusi eesti õppekeelega koolide õpilased (2,41 punkti, s.o 16,07% võrra) ning see erinevus on ka statistiliselt oluline. Veidi ootamatu on eelneva valguses vene õppekeelega koolide eksaminandide kõrgem tulemus subjektiivselt hinnatavates eksamiosades – kirjutamise puhul 2,09 punkti, s.o 13,92% ning rääkimise puhul 1,55 punkti, s.o 10,32%. Need keskmiste erinevused on ka statistiliselt olulised. Võiks ju eeldada, et kuna tegu on eesti õppekeelega koolide eksaminandide grupist oluliselt väiksema tegijate grupiga, ongi antud

eksaminandid keeleoskustasemelt pigem tugevad ja grupp oma tulemustelt vähem hajuv. Seda enam oleksid aga ootuspärased produktiivsetele eksamiosadele sarnaselt kõrged tulemused ka retseptiivsetes eksamiosades.

Tabel 11. 2009.aasta saksa keele lõpueksami osaoskuste keskmised tulemused A- või B-võõrkeele järgi

	Kuulamine	Lugemine	Keele struktuur	Kirjutamine	Rääkimine
A-võõrkeel	12,17 (81,14 %)	11,80 (78,69 %)	12,12 (80,83 %)	11,22 (74,81 %)	11,81 (78,75 %)
B-võõrkeel	11,79 (78,62 %)	11,45 (76,32 %)	11,50 (76,67 %)	11,62 (77,47 %)	12,14 (80,92 %)

Eelolevast tabelist 11 nähtub, et kuigi saksa keelt A-keelena õppinud näitasid pisut kõrgemaid tulemusi kuulamis-, lugemis- ja keelestruktuuriosas ning üllatuslikult B-keelena õppinud veidi kõrgemaid tulemusi kirjutamis- ja rääkimisosas, on keskmiste erinevused minimaalsed (0,33 punkti, s.o 2,17% rääkimisosas kuni 0,62 punkti, s.o 4,16% keelestruktuuriosas) ning statistiliselt ka mitte olulised.

3.1 Kuulamisosa

2009. a kuulamisosa koosnes 15 üksiküsimusest, mis jagunesid kahe erinevat tüüpi ja erineva raskusastmega ülesande vahel. Esimeses ülesandes tuli eksaminandidel kuulata lühikesi raadiouudiseid, mis olid temaatikalt seotud inimeste ja loomade vaheliste suhetega ning leida kuuldud uudistele etteantud valikute hulgast sobivad pealkirjad (5 üksiküsimust). Teise ülesande alustekstina kuulati monoloogilist raadioülevaadet teemal „Sakslaste puhkamisharjumused” ning kuuldu põhjal tuli otsustada, kas esitatud väited on õiged või valed (10 üksiküsimust).

Eksaminandid tulid väga hästi toime mõlema kuulamisosa ülesandega (keskmised vastavalt 85,07% ja 78,42%). Enamiku üksiküsimuste puhul oli sooritus kõrge ja väga kõrge, jäädes vahemikku 78% - 89%. Kõige madalam oli kuulamisosa sooritus üksiküsimuse nr 14 puhul (41,1%), kus nõrgematele õpilastele võis saada komistuskiviks väites sisaldunud verbi *verzichten auf* tähenduse mittetundmine (tekstis vastavalt *Das Flugzeug ist das Verkehrsmittel Nr. 1 der Deutschen, ...*).

Ülevaate, kas ja mil moel mõjutasid kuulamisosa tulemusi kooli asukoht, kooli tüüp, kooli õppekeel, eksaminandide sugu või saksa keele õppimine A- või B-keelena, annavad tabelid 12 kuni 16.

Tabel 12. Kuulamisosa tulemused kooli asukoha järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Maakonnakeskus	11	7.53	9.63	11.36	13.10	75.76	8	12	15	2.58
Suurlinn	121	82.88	11.71	12.14	12.57	80.94	6	13	15	2.41
Teeninduspiirkonnata koolid	2	1.37	- 28.12	10.00	48.12	66.67	7	10	13	4.24
Valla- ja väikelinnakoolid	11	7.53	10.39	12.55	14.70	83.64	6	14	15	3.21
Õhtukoolid	1	0.68		14.00		93.33	14	14	14	
Kokku	146	100.00	11.69	12.10	12.50	80.64	6	13	15	2.50

Tabel 13. Kuulamisosa tulemused kooli tüübi järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Gümnaasium, mille juures on põhikooli klasse	1	0.69		8.00		53.33	8	8	8	
Põhikool	4	2.76	2.50	9.00	15.50	60.00	6	8	15	4.08
Põhikool ja gümnaasium, mis tegutsevad ühe asutusena	140	96.55	11.80	12.20	12.60	81.33	6	13	15	2.39
Kokku	146	100.00	11.69	12.10	12.50	80.64	6	13	15	2.50

Tabel 14. Kuulamisosa tulemused kooli õppekeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
eesti	133	91.10	11.80	12.21	12.62	81.40	6	13	15	2.38
mitme	2	1.37		15.00		100.00	15	15	15	0.00
määramata	1	0.68		14.00		93.33	14	14	14	
vene	10	6.85	7.67	9.80	11.93	65.33	6	8	15	2.97
Kokku	146	100.00	11.69	12.10	12.50	80.64	6	13	15	2.50

Tabel 15. Kuulamisosa tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	min	keskm (%)	mediaan	max	st. hälve
Poiss	54	36.99	11.37	12.07	12.78	6.00	80	13	15	2.59
Tüdruk	92	63.01	11.60	12.11	12.62	6.00	81	13	15	2.45
Kokku	146	100.00	11.69	12.10	12.50	6.00	81	13	15	2.50

Tabel 16. Kuulamisosa tulemused A- või B-võõrkeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
A - võõrkeel	117	80.14	11.75	12.17	12.60	1.83	6	13	15	2.32
B - võõrkeel	29	19.86	10.61	11.79	12.98	1.77	6	12	15	3.12
Kokku	146	100.00	11.69	12.10	12.50	1.81	6	13	15	2.50

3.2 Lugemisosa

Sarnaselt 2009. a eksami kuulamisosalale koosnes ka lugemisosa 15 üksikküsimusest, mis jagunesid kahe erinevat tüüpi ja erineva raskusastmega ülesande vahel. Esimene ülesanne (üksikküsimused 16 - 23) põhines intervjuutekstil Saksa näitleja Franka Potentega. Eksaminandidel tuli kokku sobitada küsimused ja vastused, kusjuures valikuna esitatud küsimusi oli ühe võrra rohkem kui vastuseid. Teise ülesande (üksikküsimused 24 - 30) alustekstidena kasutati lõpueksamitöö lugemisosas esimest korda lühikesi lastele- ja noortele mõeldud ajalehe uudisnupukesi, mis olid eksami tarbeks vaid vähesel määral adapteeritud. Kolme alternatiivvaliku hulgast tuli leida sisuliselt sobivaim pealkiri.

Esimese ehk pikemal seotud tekstil põhineva sobitusülesandega, mis sellisel kujul oli lõpueksamitöös esimest korda, tulid eksaminandid väga hästi toime (84,59%). Lugemisosa teine ülesanne osutus küll

kirjaliku eksamiosa kõige madalama keskmise sooritusega ülesandeks (70,94%), siiski on tegu väga hea sooritusega ning ülesanne pakkus antud valimi lõikes võimalust keeleoskust diferentseeritumalt mõõta (hea eristusjõud 0,53). Esimese ülesande madalaima keskmise sooritusega üksikküsimus oli nr 19 (75,5%), millele õigesti vastamine eeldas lisaks järgneva vastusloigu mõistmisele tähelepanu pööramist ka eelmisele küsimus-vastusloigule ehk laiemalt teksti struktuurile ning sidususele. Teise ülesande madalaima sooritusega üksikküsimuseks oli nr 27 (47,9%). Uudisnupukese sisu käsitles vajadust tuhandete Berliini õpilastega viia läbi korduseksam matemaatikas, kuivõrd eksamiülesanded olid lekkinud interneti. Vast eksis suur osa õpilasi vaid tähelepanematuses, valides vastuseks variandi *Prüfungsergebnisse im Internet* ('eksamitulemused Internetis'). Loomulikult ei saa ka välistada, et nõrgemad õpilased ei mõistnud saksakeelse sõna *Ergebnisse* tähendust.

Ülevaate, kas ja mil moel mõjutasid lugemisosa tulemusi kooli asukoht, kooli tüüp, kooli õppekeel, eksaminandide sugu või saksa keele õppimine A- või B-keelena, annavad tabelid 17 kuni 21.

Tabel 17. Lugemisosa tulemused kooli asukoha järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Maakonnakeskus	11	7.53	6.19	9.64	13.08	64.24	1	11	15	5.12
Suurlinn	121	82.88	11.42	11.94	12.46	79.61	1	13	15	2.88
Teeninduspiirkonnata koolid	2	1.37	7.15	13.50	19.85	90.00	13	14	14	0.71
Valla- ja väikelinnakoolid	11	7.53	8.52	11.00	13.48	73.33	4	12	15	3.69
Õhtukoolid	1	0.68		14.00		93.33	14	14	14	
Kokku	146	100.00	11.21	11.73	12.25	78.22	1	13	15	3.18

Tabel 18. Lugemisosa tulemused kooli tüübi järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Gümnaasium, mille juures on põhikooli klasse	1	0.69		5.00		33.33	5	5	5	
Põhikool	4	2.76	3.81	10.50	17.19	70.00	5	11	15	4.20
Põhikool ja gümnaasium, mis tegutsevad ühe asutusena	140	96.55	11.28	11.80	12.32	78.67	1	13	15	3.13
Kokku	146	100.00	11.21	11.73	12.25	78.22	1	13	15	3.18

Tabel 19. Lugemisosa tulemused kooli õppekeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
eesti	133	91.10	11.19	11.74	12.30	78.30	1	13	15	3.25
mitme	2	1.37	6.15	12.50	18.85	83.33	12	12	13	0.71
määramata	1	0.68		14.00		93.33	14	14	14	
vene	10	6.85	9.27	11.20	13.13	74.67	6	12	14	2.70
Kokku	146	100.00	11.21	11.73	12.25	78.22	1	13	15	3.18

Tabel 20. Lugemisosa tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	54	36.99	10.59	11.57	12.56	77.16	1	13	15	3.61
Tüdruk	92	63.01	11.22	11.83	12.43	78.84	3	13	15	2.92
Kokku	e146	100.00	11.21	11.73	12.25	78.22	1	13	15	3.18

Tabel 21. Lugemisosa tulemused A- või B-võõrkeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
A - võõrkeel	117	80.14	11.22	11.80	12.39	78.69	1	13	15	3.18
B - võõrkeel	29	19.86	10.22	11.45	12.67	76.32	4	12	15	3.22
Kokku	146	100.00	11.21	11.73	12.25	78.22	1	13	15	3.18

3.3 Keelestruktuuriosa

2009. a lõpueksamitöö keelestruktuuriosa koosnes kolmest eritüübilisest ja erineva raskusastmega ülesandest, mis suhtluspädevust kontrolliva testi põhimõtetest lähtuvalt tuginesid seotud tekstidele. Esimese ehk pangaga lünkülesande (üksiküsimused nr 31-38) aluseks oli dialoog, milles noored vestlesid elukoha- ja koolivahetusega seotud teemadel. Pangast tuli lünkadesse leida sobivad sõnad, vormi muutmist ei eeldatud. Valikuid oli lünkadest nelja võrra rohkem. Teine ehk kolme alternatiivvalikuga lünkülesanne (üksiküsimused nr 39-52) põhines pikemal monoloogilisel tekstil, mis temaatikalt tutvustas klassiõpetaja hr Mülleri välimust, iseloomu, käitumis- ja õpetamisharjumusi. Ülesanne kontrollis erinevate grammatiliste kategooriate tundmist. Kolmas ehk avatud lünkülesanne oli lõpueksamitöös kasutusel esimest korda ning kontrollis nii eessõnaliste väljendite (nt *auf der Straße*, *nach Tartu fahren* etc.) kui ka üksikute levinumate reksiooniverbide (freuen *auf* etw., sprechen *über* etw. etc.) tundmist.

Kõigi keelestruktuuriosa ülesannetega tulid eksaminandid edukalt toime (keskmised vastavalt 87,24%, 78,03% ja 76,2%).

Ülevaate, kas ja mil moel mõjutasid keelestruktuuriosa tulemusi kooli asukoht, kooli tüüp, kooli õppekeel, eksaminandide sugu või saksa keele õppimine A- või B-keelena, annavad tabelid 22 kuni 26.

Tabel 22. Keelestruktuuriosa tulemused kooli asukoha järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Maakonnakeskus	11	7.53	9.22	10.86	12.50	72.42	8	12	15	2.44
Suurlinn	121	82.88	11.79	12.17	12.55	81.13	6	13	15	2.11
Teeninduspiirkonnata koolid	2	1.37	5.65	12.00	18.35	80.00	12	12	12	0.71
Valla- ja väikelinnakoolid	11	7.53	9.01	11.05	13.08	73.64	6	12	15	3.03
Õhtukoolid	1	0.68		14.50		96.67	14	14	14	
Kokku	146	100.00	11.64	12.00	12.36	80.00	6	12	15	2.23

Tabel 23. Keelestruktuuriosa tulemused kooli tüübi järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Gümnaasium, mille juures on põhikooli klasse	1	0.69		8.50		56.67	8	8	8	
Põhikool	4	2.76	4.60	8.88	13.15	59.17	6	9	12	2.69
Põhikool ja gümnaasium, mis tegutsevad ühe asutusena	140	96.55	11.74	12.10	12.45	80.64	6	12	15	2.14
Kokku	146	100.00	11.64	12.00	12.36	80.00	6	12	15	2.23

Tabel 24. Keelestruktuuriosa tulemused kooli õppekeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
eesti	133	91.10	11.59	11.97	12.36	79.82	6	12	15	2.25
mitme	2	1.37	-5.56	13.50	32.56	90.00	12	14	15	2.12
määramata	1	0.68		14.50		96.67	14	14	14	
vene	10	6.85	10.44	11.80	13.16	78.67	8	12	14	1.90
Kokku	146	100.00	11.64	12.00	12.36	80.00	6	12	15	2.23

Tabel 25. Keelestruktuuriosa tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	54	36.99	11.03	11.62	12.21	77.47	6	12	15	2.18
Tüdruk	92	63.01	11.76	12.22	12.69	81.49	6	13	15	2.23
Kokku	146	100.00	11.64	12.00	12.36	80.00	6	12	15	2.23

Tabel 26. Keelestruktuuriosa tulemused A- või B-võõrkeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
A - võõrkeel	117	80.14	11.72	12.12	12.53	80.83	6	12	15	2.20
B - võõrkeel	29	19.86	10.62	11.50	12.38	76.67	6	12	15	2.31
Kokku	146	100.00	11.64	12.00	12.36	80.00	6	12	15	2.23

3.4 Kirjutamisosa

2009. a lõpueksamitöö kirjutamisosa ülesannete tüübid ja mahud olid üldjoontes sarnased 2008. a eksami kirjutamisosa nõuetele. Esimese ülesandena (isikliku kirjavahetuse lühivorm) tuli eksaminandil kirjutada 50 ($\pm 10\%$) sõnast koosnev hüvastijätupeo kutse sõpradele, mis pidi sisaldama peo põhjust, toimumise kohta ja aega ning ülevaadet kavas olevatest tegevustest. Teise, pikema ülesandena tuli eksaminandil neljale sisupunktile toetudes kirjutada 120 ($\pm 10\%$) sõnast koosnev kiri tema perre peatselt elama asuvale vahetusõpilasele. Eksaminandilt eeldati oma nädala kirjeldamist: tutvustada tuli igapäevast koolielu, vaba aja tegevusi, tavapärasest nädalavahetust ning üht antud nädalal toimunud huvitavat sündmust või elamust.

Tavapäraselt kaotati lõpueksami kirjutamisosas punkte eelkõige puuduliku grammatika, ebapiisava sõnavara või juhendi ebatäpse täitmise pärast (sisuaspekt). Nt tehti tähelepanu- või loogikavigu sisu

seisukohalt. Kui vahetusõpilane oldi Berliinis ja seal pidi toimuma ka hüvastijätupidu, siis ei saa sõpru kutsuda Pirita randa jms. Eksaminandidele tuleks meelde tuletada, et ülesandepüstituse korralik läbi lugemine ja - mõtlemine on hea soorituse esimene eeldus.

Olgugi, et kirjutamisosa puhul on tegu eksami kirjalike osade madalaima keskmise tulemusega, on keskmine 75,3% igati korralik sooritus.

Ülevaate, kas ja mil moel mõjutasid kirjutamisosa tulemusi kooli asukoht, kooli tüüp, kooli õppekeel, eksaminandide sugu või saksa keele õppimine A- või B-keelena, annavad tabelid 27 kuni 31.

Tabel 27. Kirjutamisosa tulemused kooli asukoha järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Maakonnakeskus	11	7.53	7.98	9.82	11.66	65.45	6	9	15	2.74
Suurlinn	121	82.88	10.93	11.42	11.91	76.14	2	12	15	2.71
Teeninduspiirkonnata koolid	2	1.37	12.41	13.00	38.41	86.67	11	13	15	2.83
Valla- ja väikelinnakoolid	11	7.53	9.20	11.23	13.26	74.85	6	12	15	3.02
Õhtukoolid	1	0.68		10.50		70.00	10	10	10	
Kokku	146	100.00	10.85	11.30	11.75	75.34	2	12	15	2.74

Tabel 28. Kirjutamisosa tulemused kooli tüübi järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Gümnaasium, mille juures on põhikooli klasse	1	0.69		7.00		46.67	7	7	7	
Põhikool	4	2.76	5.37	11.00	16.63	73.33	6	11	15	3.54
Põhikool ja gümnaasium, mis tegutsevad ühe asutusena	140	96.55	10.89	11.35	11.80	75.64	2	12	15	2.72
Kokku	146	100.00	10.85	11.30	11.75	75.34	2	12	15	2.74

Tabel 29. Kirjutamisosa tulemused kooli õppekeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
eesti	133	91.10	10.69	11.16	11.64	74.41	2	12	15	2.78
mitme	2	1.37	-17.34	11.25	39.84	75.00	9	11	14	3.18
määramata	1	0.68		10.50		70.00	10	10	10	
vene	10	6.85	12.23	13.25	14.27	88.33	12	13	15	1.42
Kokku	146	100.00	10.85	11.30	11.75	75.34	2	12	15	2.74

Tabel 30. Kirjutamisosa tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
--	---	-------	-----	-------	-----	----------	-----	---------	-----	-----------

Poiss	54	36.99	9.63	10.44	11.24	69.57	2	11	15	2.95
Tüdruk	92	63.01	11.30	11.81	12.32	78.73	2	12	15	2.48
Kokku	146	100.00	10.85	11.30	11.75	75.34	2	12	15	2.74

Tabel 31. Kirjutamisosa tulemused A- või B-võõrkeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
A - võõrkeel	117	80.14	10.71	11.22	11.73	74.81	2	12	15	2.77
B - võõrkeel	29	19.86	10.63	11.62	12.61	77.47	6	12	15	2.61
Kokku	146	100.00	10.85	11.30	11.75	75.34	2	12	15	2.74

3.5 Erinevate osaskuste ülesannete põhinäitajad

Tabel 32. Ülesannete põhinäitajad

	Punkte	Keskmine sooritus punktides/protsentides	Min.	Maks.	St. hälve
Kuulamise 1. ül.	5	4,25 / 85,07	0	5	1,31
Kuulamise 2. ül.	10	7,84 / 78,42	3	10	1,80
Lugemise 1.ül.	8	6,77 / 84,59	0	8	1,89
Lugemise 2.ül.	7	4,97 / 70,94	0	7	1,60
Keelestruktuuri 1.ül.	4	3,49 / 87,24	0	4	0,75
Keelestruktuuri 2.ül.	7	5,46 / 78,03	2	7	1,20
Keelestruktuuri 3.ül.	4	3,05 / 76,20	0	4	0,75
Kirjutamise 1.ül.	3	2,40 / 79,91	0	3	0,61
Kirjutamise 2. ül.	12	8,90 / 74,20	0	12	2,42

Eeltoodud tabelist 32 nähtub, et kõigi osaskuste lõikes on ülesanded raskusastmelt progresseeruvad, mis võimaldas eksaminandidel liikuda kergemalt raskemale. Samuti on hea näitaja, et kõigi ülesannete puhul saavutati maksimumtulemusi. Kõige lihtsamaks ülesandeks 2009. a lõpueksamitöös osutus antud valimile keelestruktuuriosa esimene ehk pangaga lünkülesanne, madalaim oli keskmine sooritus lugemisosa teise ülesande puhul, kus esimest korda olid alustekstidena kasutusel suhteliselt autentsed ja elulised uudisnupukesed, millele tuli kolme alternatiivvaliku hulgast leida sisuliselt sobivaim pealkiri.

3.6 Rääkimisosa

2009. a lõpueksamitöö rääkimisosa koosnes tavapäraselt kahest ülesandest. Esmalt pidi eksaminand kirjeldama pilti, millele järgnes suunatud vestlus pildist lähtuval teemal. Teise ülesande puhul tuli eksaminandil võtta omaks ülesandepüstituses etteantud roll ning adekvaatselt reageerida rollimängukaardil olevatele erinevatele suhtlustoimingutele.

Kuivõrd eksami suulise osa vastused ei ole salvestatud, ei ole hindamise tulemusi ega objektiivsust võimalik analüüsida. Salvestused oleks vajalikud ka eksamiülesannete sisu ja korralduslike küsimuste analüüsi seisukohalt, seega oluline alusmaterjal eksamiülesannete ettevalmistajatele.

Ülevaate, kas ja mil moel mõjutasid rääkimisosa tulemusi kooli asukoht, kooli tüüp, kooli õppekeel, eksaminandide sugu või saksa keele õppimine A- või B-keelena, annavad tabelid 33 kuni 37.

Tabel 33. Rääkimisosa tulemused kooli asukoha järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Maakonnakeskus	11	7.53	7.76	10.18	12.60	67.88	5	11	14	3.60
Suurlinn	121	82.88	11.48	11.97	12.45	79.78	5	12	15	2.69
Teeninduspiirkonnata koolid	2	1.37	-7.56	11.50	30.56	76.67	10	12	13	2.12
Valla- ja väikelinnakoolid	11	7.53	11.50	12.64	13.77	84.24	10	13	15	1.69
Õhtukoolid	1	0.68		12.00		80.00	12	12	12	
Kokku	146	100.00	11.43	11.88	12.32	79.18	5	12	15	2.72

Tabel 34. Rääkimisosa tulemused kooli tüübi järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
Gümnaasium, mille juures on põhikooli klasse	1	0.69		5.00		33.33	5	5	5	
Põhikool	4	2.76	9.47	12.75	16.03	85.00	11	12	15	2.06
Põhikool ja gümnaasium, mis tegutsevad ühe asutusena	140	96.55	11.45	11.90	12.35	79.33	5	12	15	2.69
Kokku	146	100.00	11.43	11.88	12.32	79.18	5	12	15	2.72

Tabel 35. Rääkimisosa tulemused kooli õppekeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
eesti	133	91.10	11.27	11.75	12.23	78.35	5	12	15	2.79
mitme	2	1.37	-12.41	13.00	38.41	86.67	11	13	15	2.83
määramata	1	0.68		12.00		80.00	12	12	12	
vene	10	6.85	12.71	13.30	13.89	88.67	12	14	14	0.82
Kokku	146	100.00	11.43	11.88	12.32	79.18	5	12	15	2.72

Tabel 36. Rääkimisosa tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	54	36.99	10.08	10.89	11.70	72.59	5	12	15	2.96
Tüdruk	92	63.01	11.96	12.46	12.95	83.04	5	13	15	2.40
Kokku	146	100.00	11.43	11.88	12.32	79.18	5	12	15	2.72

Tabel 37. Rääkimisosa tulemused A- või B-võõrkeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm (%)	min	mediaan	max	st. hälve
A - võõrkeel	117	80.14	11.32	11.81	12.31	78.75	5	12	15	2.71
B - võõrkeel	29	19.86	11.09	12.14	13.19	80.92	5	13	15	2.76
Kokku	146	100.00	11.43	11.88	12.32	79.18	5	12	15	2.72

4. KOKKUVÕTTEKS

Kokkuvõtvalt võib öelda, et 2009. a lõpueksamitöö oli antud valimile igati jõukohane, pakkudes eksaminandidele mitmekesisust nii teemade kui ka ülesandetüüpide lõikes. Kasutatud materjalid käsitlesid noorte maailma puudutavaid teemasid ning olid ajakohased.

Koolide hindamiskomisjonid töötasid nõuetekohaselt, suuremaid eksimusi ei olnud. Üksikutel juhtudel võis eriti kirjutamisosa tööde hindamisel täheldada erisusi vigade märkimisel ja nende arvestamisel, mis viitab sellele, et mõned hindajad ei järginud täpselt hindamisjuhendit.

Õpetajate tagasisidelehed olid 2009. a esimest korda elektroonilises vormis. Kahjuks laekus neid võrreldes eelnevate aastatega Eksamikeskusesse tagasi ootamatult vähe (13 vastanut), mistõttu ei ole võimalik teha üldistavaid järeldusi. Võib vaid välja tuua, et valdavalt hindasid vastanud õpetajad eksamitöö tekste ning ülesandeid huvitavaks ja õnnestunuks, ülesandeid raskusastmelt sobivaks ning ootuspäraseks. Hindamisjuhend Eksamikeskuse kodulehel oli kiiresti leitav ja hindamiseks sobiv.

Helen Aedla
REKK-i saksa keele peaspetsialist